

УДК 712.42(477-25+520)

DOI:10.30857/2617-0272.2020.4.12.

МИХАЙЛОВА Р. Д., ВИШНЕВСЬКА О. В., ЯСЬКО С. В.
Київський національний університет технологій та дизайну**ТРАДИЦІЇ ЯПОНСЬКОГО САДОВО-ПАРКОВОГО
МИСТЕЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНОГО МІСТА
(НА ПРИКЛАДІ КИЄВА)**

Метою статті є аналіз японського садово-паркового мистецтва в його матеріальному та нематеріальному вимірах. Явище садово-паркового мистецтва розглянуто в контексті значень автентичності, типології та його естетичної цінності в умовах сучасного міста, зокрема на прикладі формування парку Кіото у Києві.

Методологія. В дослідженні застосовані загальні наукові методи аналізу; порівняльний метод, типологічна систематизація, історико-хронологічний метод, прийоми мистецтвознавчого аналізу.

Результати. Для розуміння суті явища японського садово-паркового мистецтва, в роботі представлено історію та умови його виникнення, етапи розвитку, сучасний стан. Також виявлено типи садово-паркових архітектурно-планувальних рішень за традиційними японськими зразками, які найчастіше використовуються у формуванні ділянок парків та садів. Розглянуто різні моделі японського парку/саду і його часові трансформації у міському середовищі, варіанти дизайнерських архітектурно-просторових рішень, найбільш поширених в сучасному ландшафтному мистецтві, зокрема, виявлено варіант дизайнерського рішення парку Кіото у Києві. У підсумку сформовано узагальнену картину сучасного рівня розвитку японського парку-саду, наголошено на його особливостях як мистецького й дизайнерського об'єкту.

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні японської традиції облаштування садово-паркової території в сучасних містах та виявленні об'єктивних підходів до визначення її ландшафтно-просторових та мистецьких елементів з урахуванням конкретних різновидів на прикладі парку Кіото в Києві.

Практична значущість. Наукове дослідження історії, традицій та різновидів формування японського парку/саду в сучасному місті можуть бути використані у архітектурно-просторових ландшафтних рішеннях зі створення конкретних зразків з виразними мистецькими властивостями.

Ключові слова: садово-паркове мистецтво; японська традиційна культура; автентичність; ландшафт; дизайн; парк Кіото у Києві.

Вступ. Японська садово-паркова традиція – визнана у світі система створення ландшафтного середовища, історія якого вимірюється часом у понад півтора тисячоліття. Розпочата храмовими садами буддистських культових споруд на Японських островах, вона була закріплена ченцями і паломниками – творцями куточків природи, у яких поступово сформувалися естетика та система японського саду-парку як особливого виду мистецтва.

В Європу та в Америку мода на японські сади прийшла на межі XIX–XX ст. На хвилі загального інтересу до культури Сходу, японські парки-сади отримали влас-

не місце в сучасному ландшафтному мистецтві. Вони займають як невеликі ділянки територій, обладнані у японському дусі, так і території у декілька гектарів. Розгорнутими проєктами, що передають весь колорит японської культурної традиції є, наприклад, Tea Garden, м. Сан-Франциско, США; Japanese Tuin, м. Хасселт, Бельгія; Ju Raku En Japanese Garden, Тувумба, Австралія; Japanese Garden of Contemplation, м. Гамільтон, Нова Зеландія; Japanischer Garten Kaiserslautern, м. Кайзерслаутерн, Німеччина. При всьому розмаїтті, зазначені парки однаково гармонійно вписуються в природний ландшафт мегаполісу, демонструючи

можливості розвитку цього елемента міського благоустрою в міському середовищі.

В Україні зразком втілення традиції японського ландшафтного мистецтва є парк Кіото у Києві, розташований у Деснянському районі між станціями метро Чернігівською та Ліською. Заснований у 1972 р. після підписання договору про співпрацю та розвиток столиці України Києва та культурної столиці Японії Кіото, парк був створений із дотриманням особливостей планування та символіки, традиційної для садово-паркової культури Японії.

Аналіз попередніх досліджень. Тема японського саду-парку, що містить широкий спектр можливих варіантів вивчення, постійно розглядається у наукових працях, адже вона належить до тих, що обговорюються представниками кількох напрямів науки, як-от біології, культурології, мистецтвознавства, архітектурного дизайну.

Так, рослинний склад японських садів та їхню специфіку у нетиповому для них кліматі, що визначає стилістику організації ландшафту, розглядали спеціалісти сільськогосподарства О.В. Голосова [4, 5], яка надала інформацію про 44 сади, відвідані нею у Японії, та спеціалісти з ландшафтного благоустрою Л.І. Галкіна [3], А. Лебедева [9], А. Паршин [16]. Вивчаючи специфіку рослин в наших широтах з урахуванням їхнього правильного розташування за японською традицією, автори запропонували низку планувальних схем, відповідних прийнятим для японського саду/парку норм, узагальнивши доступну їм інформацію.

Мистецтвознавчі дослідження японських садів, проведені ще у 70–80 рр. ХХ ст., торкалися історії розвитку садово-паркового мистецтва в контексті загальної панорами розвитку та змін мистецтва Японії. В такому аспекті японські сади та парки розглядали Н.А. Виноградова та Н.С. Николаєва, які присвятили увагу унікальному автентичному мистецтву, зародженню його форм, формування художньої мови. На основі зв'язків з

філософськими та релігійними ідеями доби Середньовіччя та, відповідно, цілісних уявлень про художню культуру Японії, мистецтвознавче дослідження японських садів як особливого виду мистецтва здійснила Н.А. Виноградова [1]. Також мистецькі риси японських садів простежила у низці праць Н.С. Николаєва [13; 14]. У спільній праці, присвяченій мистецтву Японії, обидві дослідниці – Н. Виноградова та Н. Николаєва [2] також торкаються теми садів, по суті повертаючись до вже оприлюднених версій даної теми. Історичні витоки японського саду та найдавніші рекомендації з його облаштування розглянув С.О. Мостовий [11]. На тлі послідовних змін, що впродовж тисячоліть відбувалися в художній культурі Японії, японська садово-паркова традиція розглянута також у колективній праці Н. Ито, Т. Миягава, Т. Маеда, Т. Есидзава [7], особливо показової зважаючи на те, що свої спостереження висловили саме японські дослідники мистецтва.

Культурологічно-філософські аспекти садово-паркової культури Японії відображають окремі частини спільного видання А.Н. Мещерякова та М.В. Грачева [10], які, зокрема, наголосили на проблемі сприйняття простору в японському саду-парку. В контексті цивілізаційних процесів садово-паркові зразки Японії коротко розглянули також В. Єлісеєфф та Д. Єлісеєфф [6], спостереження яких продовжує публіцистичне видання журналіста-оглядача В. Овчинникова [15], який певний час перебував у Японії. В контексті урбаністичних проблем сучасного японського міста, низку архітектурних питань поставила Г.Б. Навлицька [12]. Приділивши увагу побуту населення та рішенням деяких соціальних питань, авторка акцентує увагу на традиційних зразках культури, в тому числі, садах-парках.

Різні аспекти сучасного розвитку японських садів-парків розкривають також спеціалізовані сайти, зокрема, сайт міста

Киото, з яким пов'язана історія київського ландшафтного парку у японській стилістиці [17].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз досвіду Японії в ділянці створення японського саду-парку як конкретної форми ландшафтного дизайну; вивчення особливостей організації ландшафтного дизайну парку в «японському стилі» на основі перегляду джерел, які дають приклади такої організації ландшафтно-системи та її подальшого розвитку у Києві; виявлення типів (різновидів) японського саду, що існують цей час, та їхніх модифікацій в конкретних зразках Києва.

Результати дослідження. Садово-паркове мистецтво відображає сприйняття людиною природи. Впродовж всієї історії японської художньої культури вона тяжіла до уявлень про людину як органічну частину світу природи, формуючи канон краси в житті та мистецтві. Відтак закони природи в Японії шанувалися як священні і неухильні. Вони мали значення таких, що впливають на моральний стан суспільства [7].

Через відношення до природи розкривається сутність японської культури, її головний зміст. Він полягає у незмінній потребі людини спостерігати за природою, прагнучі внутрішнього «діалогу» з горами, водоспадами, деревами, травами. Таке самоусвідомлення та самовідчуття людини залишило відбиток на психології нації, на стилі мислення, на поезиці та лексиці японської художньої культури в цілому й мистецтва зокрема.

Мистецтво японських садів тісно пов'язане з архітектурою, живописом, поезією. Час його виникнення залишається невідомим. Проте декілька археологічних знахідок в містах Азуки, Киото та Нара (рис. 1), які демонструють залишки садів ранньої історії Японії, свідчать про їх існування в давні часи. Їх появу та форму пов'язують з впливом релігійних вірувань, у яких надавалося велике значення

природнім об'єктам. Поклоніння скелям, озерам, віковим деревам і іншим об'єктам природи суттєво позначилося на структурі, формі, вигляді японського саду [1, 2].

Найстаріший із японських трактатів про сад – Сакутейкі (Sakuteiki), що належить до VIII ст. з доповненнями 1289 р., дає принципи створення саду на основі канонічних садових проєктів. Основи проектування передбачали такі умови: 1. сад має відповідати топографічним особливостям ділянки, включаючи природній потік води; 2. елементи саду можуть відтворювати відомі пейзажі й місця; гарним прикладом є сад Katsura в якому скопійована піщана коса Amanohashidate; 3. сади мають втілювати принципи фен-шуй (feng shui), відповідну символіку, елементи і належне їм розташування; 4. сади мають передавати дух природи, копіюючи її [11].

Як художнє явище японський сад формувався з X по XII ст., досягнувши розквіту у XV ст., коли сформувалися основні норми цього мистецтва. Сповнена релігійної та філософської символіки система японського саду відкривала можливості осягнути безмежне і виразити його у відчутній зримій формі. Діапазон художньої мови японських садів настільки широкий, що залишається дієвим, практично, невичерпним, впродовж багатьох століть. До сьогодні мистецтво садів у Японії зберігається не лише у вигляді шанованих шедеврів минулого, а й як жива творчість, що виростає з внутрішніх потреб сучасної людини [12].

Низку елементів ранньої японської культури вважають запозиченими з культури китайських та корейських народів, від яких поширилися філософсько-релігійні уявлення буддизму та даосизму. Так, з впливом буддизму, японські сади збагатилися міфічними образами гірської природи та морської стихії. Ця традиція у тій чи іншій формі також актуальна в дизайні японських садів і в наш час [10].

Нині садово-паркове мистецтво Японії формується на основі сталих різновидів саду, які відомі за наступними формами: сад Цубо, мініатюрний за розмірами, що поєднує каміння, рослини і квіти, Чайний сад – сад чайної церемонії, Сад каміння – «абсолют японського символізму», Сад дерев – природний пейзажний сад [8]. Зазначені чотири типи японського саду були і залишаються найбільш впливовими у парковому мистецтві Японії, однак існують і інші види садів-парків. Сучасним рішенням, що поєднує різні форми традиційного японського саду-парку, є парк Кіото у Києві, який займає площу у 13,1 га.

Центр парку складається із *саду каміння*, що поєднує композицію із каменю почесного сидіння, каменю печерного вигляду, каменю-охоронця, каменю місячної тіні (рис. 4). Сад каміння підкреслює головний символ японського ландшафтного мистецтва – камінь, що, на думку японців, є найдосконалішим витвором природи, символом її краси і величі. Сади каменів – це абсолют японського символізму, адже йдеться про реалізацію уяви шляхом медитації. Такі сади являють собою не фрагмент природи, а її символ. Всі інші елементи ландшафту виконують роль фону, який підкреслює красу і унікальність каменів. Вільний простір в саду каменів передбачає «порожнечу», через яку японці усвідомлюють такі категорії буття як свобода, безмежжя, майбутнє. При цьому сад має залишати відчуття камерності, закритості простору від сторонніх очей. Завдання саду каміння – за допомогою композиції з природних елементів дати можливість людині зосередитися, викликати асоціативні образи. Традиція садів каміння походила з монастирсько-храмового буття: вони створювалися при храмах виключно для споглядання й медитації. З часом ця практика знайшла відгук у світському житті, проте призначення садів залишалося незмінним. Композиція храму каменів спрямована на створення відчуття

просторової порожнечі, однак облаштування саду каменів підпорядковане суворим філософським вимогам, канонічним правилам, архітектурним вираженням. Це, наприклад, орієнтація на конкретну точку споглядання, в залежності від часу доби, в який планується перебування у ньому; контраст відкритих і заповнених просторів; відсутність предметів, однакових за розміром або розміщених паралельно; наявність фігурно-розрахованої основи у вигляді семикутної геометричної мережі ліній, за якою визначають розташування об'єктів; розташування каменів неодмінно у точках перетину ліній геометричної мережі (рис. 6, рис. 7). Майданчик для саду каміння неодмінно вкритий шаром піску, гравію або гальки, на яких граблями викреслюються хвилясті лінії, що символізують воду [8]. Саду каміння притаманні також наступні елементи декору: огорожі, щоб відтворити належну атмосферу для усамітнення і спокою; традиційний атрибут, наповнений водою висотою 20–30 см у вигляді дїжкоподібної кам'яної чаші-тсукубаї; кам'яні башти круглої, чотирикутної, іноді шести – або восьмикутної форми з непарною кількістю ярусів; ліхтарі, за допомогою яких створюють композицію зі світла і каменю; самі камені різної форми як носії певного символічного та філософського змісту [8].

Частину парку Кіото (рис. 8) сформовано як *Сад дерев*, сенс якого – наближення до природних пейзажів. В Японії такі парки найчастіше утворюються з деревами із щільним, гладким, блискучим листям, серед яких є багато вічнозелених видів. В таких садах, однак, часто використовують змішані посадки вічнозелених і листопадних дерев, що дозволяє спостерігати кожного сезону різні пейзажі: навесні – квітучі дерева, влітку – густу крону дерев, восени – красу листопаду жовтих і червоних тонів, взимку – графічну красу оголених гілок.

Рис. 1. Історичний парк в м. Нара. Японія

Рис. 2. Сад Цубо. Японія

Рис. 3. Сад чайної церемонії. Японія, заснований 1880 р.

Рис. 4. Сад каміння рьоан-дзі м. Кіото, Японія, заснований у XVII ст.

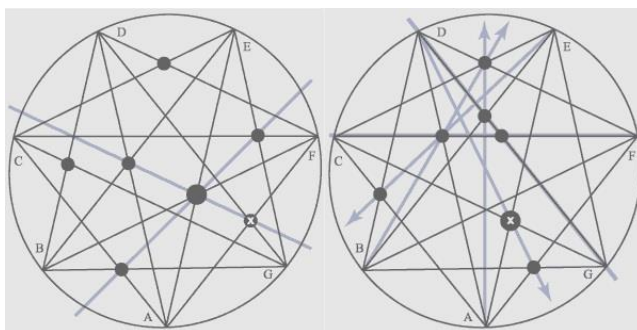

Рис. 5. Геометрична мережа ліній у саду каміння

Рис. 6. Сади Хамарікю, м. Токіо Японія, заснований 1450 р.

Рис. 7. Парк Кіото, Київ

Рис. 8. Парк Кіото, Київ, засновано у 1972 р.

У саду дерев проводиться підстригання чагарників, формування об'ємів яких дозволяє культивувати природний вигляд рослинності у горах та лісах, а також підкреслити красу щільно посаджених маленьких рослин.

Японська традиція відхиляє непритаманні рослині форми, надання їм неприродних геометричних або інших форм, які застосовують у Європі. Формування та обрізка дозволяють також уповільнити зростання рослин і контролювати їх розмір відповідно до розмірів самого саду. Більш складне завдання – формування дерев з метою підкреслення специфіки саду. Наприклад, якщо сад відтворює морське узбережжя, в ньому буде добре виглядати нахилена сосна із викривленим стовбуром. У парку Кіото елементом саду дерев є алея сакур, яка була висаджена у 2011 р., вікові сосни та японський клен, розташовані у два ряди вздовж пішохідних доріжок довжиною 987 м за лінією Броварського проспекту. Також цю лінію утворюють 360 голландських саджанців.

У 2017 р. був в парку Кіото також відкритий гравійний *дзен-сад*, призначений за японською традицією для роздумів та відпочинку. Посеред нього стоять два каміні, з'єднані містком. Поряд знаходиться альтанка-пагода, бонсай та ростуть декілька магнолій. У 2018 р. краєвиди, пов'язані із дзен-садом, були дещо скореговані: розширене озеро, споруджений водоспад і сухий струмок. Також відновлені кургани і гранітна пагода – квадратна багатоповерхова ступа висотою в 5 метрів, передана в дар від Кіото до відкриття парку. Вона є культовою спорудою-релікварієм, який, за японськими традиційними уявленнями, позитивно впливає на оточення. В озері, засадженому рододендронами, плавають червоні рибки.

Ця частина парку також частково наслідує традиції *Саду Цубо*, який з'явився в Японії в ранньому середньовіччі в зв'язку з ростом міського населення і щільністю забудови (рис. 2). Сад Цубо є маленькою

частиною природи, створеної на тісному просторі між своїм і сусіднім будинком з невеликим числом рослин. Він втілює ідею природи за допомогою лише декількох елементів – каменю, дерева, ікебани, як займають площу не більше 3 кв. м. Цубо створюють як під відкритим небом, так і усередині будинку, як «внутрішній цубо» – сад в інтер'єрі [8].

Деякі садово-паркові форми парку Кіото тяжіють до новітніх ідей. Це, наприклад, *сади дзедо*, що втілюють ідею райського саду і відповідають ідеальному природному пейзажу. Храм, проточна вода і великі водойми з островами – характерні ознаки цих садів. Це також *сади на пагорбах*, які характеризує досить значна площа із п'яти пагорбів, один з яких обов'язково знаходиться в центрі. *Символічний сад*, який наголошує, що для японського ландшафту не так важливий вид використовуваної рослини, скільки «вкладена» в нього символіка, образ, тож рослини поряд з камінням, гравієм, архітектурними елементами – це також матеріал для реалізації символізму. *Абстрактний сад* – близький до попереднього за виглядом й способами створення, але примітний тим, що не має аналога у природі. У такому саду людина вільна відтворити те, що побачила у своїй уяві, програмуєчи пору року, погоду та всі інші параметри за станом власної душі.

Нині розмаїття японського саду досягається об'єднанням різних типів, внаслідок чого виникає парк нестандартного вигляду та стилю. Саме так були створені найбільш незвичайні сучасні сади в світі, як, наприклад, «сад зі скла і води» або «сад з одним деревом», створені провідними японськими дизайнерами та архітекторами. Перший з зазначених типів передбачає установку світлопрозорої конструкції зимового саду в оранжереї, на веранді, у басейні, в кафе, кімнаті відпочинку, кабінеті, столовій і інших приміщеннях, з індивідуальним проектуванням та

будівництвом, підбором рослин, створенням і підтриманням необхідного мікроклімату, інший – солітер (від лат. *solitarius*) – дизайнерську композицію з окремо розташованим деревом, чагарником, квітами на довгому стеблі, високорослими травами тощо, що приваблюють увагу своєю особливістю, красою, ефектністю. В ландшафтному дизайні солітери створюють особливу легкість та гармонію.

В меншій мірі можна говорити про вплив на формування ландшафту парку Кіото стилістики *Чайного саду (саду чайної церемонії)*. Пов'язана із завезенням до Японії у XIII ст. чаю, що вплинуло на її культуру, зокрема створення священного ритуалу чаювання, а згодом, у XV ст., особливої чайної церемонії, японська чайна церемонія здійснила виключно великий вплив на символіку та образний лад японського саду (рис. 3). Зокрема, його планування у вигляді двох частин, це необхідність створити місце для очікування церемонії, облаштоване лавою з навісом, де гості перебувають до запрошення господаря до чайного будиночку, та сам сад, як «врегульований» краєвид, що оточує будиночок. Рослини в саду підбираються так, щоби не привертати багато уваги, адже ніщо не повинно відволікати людину від ритуалу чаювання. Це «нейтральні» вічнозелені дерева й чагарники та малі архітектурні форми – кам'яні ліхтарі, чаші для обмивання рук [8]. Зважаючи на цілеспрямоване формування такого саду для здійснення певної традиційної японської церемонії, що передбачає досить інтимну обстановку, його зразки, як очевидно, свідомо оминули в ландшафті київського міського парку.

Попри понад п'ятдесятирічну історію парку Кіото, він залишається досить екзотичним для України. Водночас парк представляє значний інтерес в плані своєї ідеї, адже японський парк втілює гармонію між людиною и природою, несе у собі не лише продуману систему формування

природної території для відпочинку, а й естетично-філософське почуття, що підкреслює природні властивості речей, надає їм особливо виразної, символічної форми. Відтак, факторами привабливості облаштування японських парків-садів як частини сучасного міського середовища, є їхня екологічна та естетично-філософська основа як важливих культурно-мистецьких надбань людства, його неминущих духовних цінностей.

Новою ідеєю щодо рішення ландшафтного середовища на основі надбань японської садово-паркової культури, є пропозиція облаштування ділянки у парку «Нивки» у Шевченківському районі Києва. Ідея даного парку ґрунтується на створенні прогулянкові зони для відпочинку, яка поєднує в собі найбільш виразні елементи японських садів. По мірі просування парком, що матиме різне облаштування та змістовно-практичне наповнення, відвідувач отримуватиме можливість долучитися до різних японських традицій. Так, у будиночку чайної церемонії можна скуштувати чаю чи кави. Прогулянкова набережна із хвилястими доріжками зробить прогулянку довгою і за японськими звичаями «медитативною». Вид на сад каміння, розташованого на протилежному березі озера, у свою чергу, налаштує на філософські роздуми. Японська альтанка над водою та пейзажний парк зі схилами й чудовим краєвидом, створить умови для милування прекрасною природою будь-якої пори року. Дитячий майданчик, наповнений елементами анімаційних робіт всесвітньо знаного майстра казкових історій Хаяо Міядзакі, не тільки посприє урізноманітненню території, а й дозволить дітям «виплеснути» енергію.

Висновки. Природа Японії, яка завжди була об'єктом філософії та творчості, є основою її автентичного садово-паркового мистецтва. Глибоке розуміння природи, її шанування, поклоніння, а також грамотне застосування законів садового мистецтва,

допомагає японцям створювати багатозначний за змістом сад-парк: створений за традиційними правилами і канонами, що викликає відчуття спокою, вічності і гармонії.

Типологічне розмаїття японських садів-парків підпорядковується філософським та релігійним ідеям, які визначають їхню форму, організаційно-просторове та стилістичне рішення. Водночас, у рамках традиції існує простір для втілення досить нестандартних дизайнерських концепцій, які наповнюють давнє садово-паркове мистецтво Японії новим змістом. Розвиток сучасних технологій проектування, будівництва, матеріалів, а також їхній вплив на повсякденне життя сучасної людини, сприяє перегляду підходів до створення японських

садів та парків, включно з їхнім філософсько-символічним забарвленням.

Розгляд архітектурно-просторового рішення парку Кіото у Києві свідчить, що попри новітні установки сучасного ландшафтного дизайну, всі ідеї щодо формування та облаштування саду та парку ґрунтуються на традиційних принципах побудови композицій, норм і вимог впорядкування об'єктів, так само використання рослин, площинних елементів, водних споруд, малих архітектурних форм. Відтак, феномен японського саду-парку полягає у тому, що за більш, ніж тисячолітню історію свого розвитку, він не втратив своєї актуальності, а став ще більш популярним як на батьківщині, так і за її межами, демонструючи великі можливості для подальшого розвитку.

Література

1. Виноградова Н. А. Искусство Японии. Искусство стран и народов мира. М., 1985. 315 с.
2. Виноградова Н. А., Николаева Н. С. Малая история искусств. Искусство стран Дальнего Востока. Москва, 1979. 374 с.
3. Галкина Л. И. Японские традиции в оформлении сада. Серия: Приусадебное хозяйство. М.: АСТ, 2004. 124 с.
4. Голосова Е. Японский сад: история и искусство. М., 2002. 284 с.
5. Голосова Е. Сад в японском стиле. М.: ЗАТ "Фитон", 2003. 176 с.
6. Елисеефф В., Елисеефф Д. Японская цивилизация / пер. с фр. И. Эльфонд. Серия: Великие цивилизации. Екатеринбург: У-Фактория. 2006. 528 с.
7. Ито Н., Миягава Т., Маеда Т., Есидзава Т. История японского искусства. М.: Прогресс, 1965. 283 с.
8. Ландшафтный дизайн по-японські. Київ: ЕКСМО, 2009. 48 с.
9. Лебедева А. Японский сад. Москва: Вече, 2002. 320 с.
10. Мещеряков А. Н., Грачев М. В. История древней Японии. СПб.: Гиперион, 2002. 151 с.
11. Мостовой С. А. "Сакутейки" – древнейшее руководство по устройству японских садов.

Культура и религия. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sakuteyki-drevneyshee-rukovodstvo-po-ustroystvu-yaponskih-sadov/viewer> (дата звернення 25.11.2020)

12. Навлицкая Г. Б. Бамбуковый город. М.: Наука, 1975. 334 с.
13. Николаева Н. С. Японские сады. Серия: Сады мира. Москва: Арт-Родник. 2005. 208 с.
14. Николаева Н. С. Японский сад. Москва: Изобразительное искусство, 1975. 216 с. URL: http://books.totalarch.com/japanese_garden_nikolaeva_1975 (дата звернення 25.11.2020).
15. Овчинников В. В. Ветка сакуры. Москва: Молодая гвардия, 1988. 222 с.
16. Паршин А. Японский сад. Серия: Твой сад. Москва: Росмен. 2005. 96 с.
17. [Japanese Courtyard Gardens | Kyoto Journal www.kyotojournal.org](http://www.kyotojournal.org) (дата звернення 25.11.2020).

References

1. Vinogradova, N. (1985). *Iskusstvo Japonii. Iskusstvo stran i narodov mira* [Japanese Art. The Art of Countries and Peoples of the World]. Moscow [in Russian].
2. Vinogradova, N., Nikolaeva, N. (1979). *Malaja istorija iskusstv. Iskusstvo stran Dalnego Vostoka*

[Little History of Art. Far East Art]. Moscow [in Russian].

3. Galkina, L. (2004). Japonskie tradicii v oformlenii sada. Serija: Priusadebnoe hozyajstvo [Japanese Traditions in Garden Design. Series: Household farming]. Moscow: AST [in Russian].

4. Golosova, E. (2002). Jponskij sad: istorija i iskusstvo [Japanese Garden: History and Art]. Moscow [in Russian].

5. Golosova, E. (2003). Sad v japonskom stile [Japanese Style Garden]. Moscow: Fiton [in Russian].

6. Eliseeff, V., & Eliseeff, D. (2006). Japonskaja civilizacija. Serija «Velikie civilizacii» [Japanese Civilization. Series: Great Civilizations]. Jekaterinburg: U-Factoria [in Russian].

7. Ito, N., & Mijagava, T., & Maeda, T., & Esidzava, T. (1965). Istorija japonskogo iskusstva [The History of Japanese Art]. Moscow: Progress [in Russian].

8. Landshaftnij dizajn po-japonski [Landscape Design in Japanese Style] (2009). Kyiv: EKSMO [in Ukrainian].

9. Lebedeva, A. (2002). Japonskij sad [Japanese Garden]. Moscow: Veche [in Russian].

10. Mescheryakov, A., & Grachev, M. (2002). Istoriya drevnej Japonii [The History of Ancient Japan]. Saint-Petersburg: Hyperion [in Russian].

11. Mostovoj, S. "Sakutejki" – drevneyshee rukovodstvo po ustrojstvu japonskih sadov. Kultura i religiya [Sakuteiki – Ancient Guidance to Arrangement of Japanese Gardens]. <https://cyberleninka.ru/article/n/sakuteyki-drevneyshee-rukovodstvo-po-ustrojstvu-yaponskih-sadov/viewer> (last accessed: 25.11.2020) [in Russian].

12. Navlitskaya, G. (1975). Bambukovyj gorod [Bamboo City]. Moscow: Science [in Russian].

13. Nikolaeva, N. (1974). Yaponskie sady. Seriya: Sady mira [Japanese Gardens. Series: Gardens of the World]. Moscow: Art Spring [in Russian].

14. Nikolaeva, N. (1975). Yaponskij sad [Japanese Garden]. Moscow: Fine Arts http://books.totalarch.com/japanese_garden_nikolaeva_1975 (last accessed: 25.11.2020) [in Russian].

15. Ovchinnikov, V. (1988). Vetka sakury [Sakura Branch]. Moscow: Molodaja Gvardija [in Russian].

16. Parshin, A. (2005). Japonskij sad. Serija: Tvoj sad [Japanese Garden. Series: Your Garden]. Moscow: Rosmen [in Russian].

17. Japanese Courtyard Gardens. Kyoto Journal. URL: www.kyotojournal.org (last accessed: 25.11.2020).

TRADITIONS OF JAPANESE GARDEN AND PARK ART IN THE CONDITIONS OF THE MODERN CITY (ON THE EXAMPLE OF KYIV)

MYKHAYLOVA R. D.,

VYSHNEVSKA O. V., YASKO S. V.

Kyiv National University of Technologies and Design

The purpose of the article is to analyze the Japanese art of gardening in its tangible and intangible dimensions. The phenomenon of landscape art is considered in the context of the values of authenticity, typology and its aesthetic value in the city.

Methodology. The research uses general scientific methods of analysis; comparative method, typological systematization, historical-chronological method, methods of art analysis.

ТРАДИЦИИ ЯПОНСКОГО САДОВО-ПАРКОВОГО ИСКУССТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ГОРОДА (НА ПРИМЕРЕ КИЕВА)

МИХАЙЛОВА Р. Д., ВИШНЕВСКАЯ Е. В.,

ЯСЬКО С. В.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Целью статьи является анализ японского садово-паркового искусства в его материальном и нематериальном измерениях. Явление садово-паркового искусства рассмотрено в контексте значений аутентичности, типологии и его эстетической ценности в условиях города, в частности на примере формирования парка Киото в Киеве.

Методология. В исследовании применены общие научные методы анализа; сравнительный метод, типологическая систематизация, историко-хронологический метод, приемы

The results. To clarify the essence of the Japanese gardening art phenomenon, this work presents the history and conditions of its origin, its stages of development, as well as the current state. Also, typical garden and park architectural and planning solutions, based on traditional Japanese designs and most often used in the arrangement of parks and gardens, were revealed. Various models of a Japanese park/garden and its temporary transformations in an urban environment were considered; as well as options for design architectural and spatial solutions, most common in modern landscape art. A variant of the design solution for the Kyoto park in Kyiv was revealed, among other things. As a result, a general picture of the current level of development of the Japanese garden park was formed, and its features as an art and design object were emphasized.

The scientific novelty of the work is to study the Japanese tradition of landscaping in modern cities and to identify objective approaches to determining its landscape-spatial and artistic elements, taking into account specific varieties on the example of Kyoto Park in Kyiv.

Practical significance. Scientific research of the history, traditions and types of formation of a Japanese park / garden in a modern city can be used in architectural and spatial landscape solutions to create specific patterns with expressive artistic features.

Keywords: *gardening art; Japanese traditional culture; authenticity; landscape; design; Kyoto park in Kyiv.*

искусствоведческого анализа.

Результаты. Для выяснения сути явления японского садово-паркового искусства, в работе представлена история и условия его возникновения, этапы развития, современное состояние. Также выявлены типы садово-парковых архитектурно-планировочных решений по традиционным японским образцам, которые чаще других используются в обустройстве участков парков и садов. Рассмотрены разные модели японского парка/сада и его временные трансформации в городской среде, варианты дизайнерских архитектурно-пространственных решений, наиболее распространенные в современном ландшафтном искусстве, в том числе, выявлен вариант дизайнерского решения относительно парка Киото в Киеве. В итоге сформирована общая картина современного уровня развития японского парка-сада, акцентированы его особенности как художественного и дизайнерского объекта.

Научная новизна работы состоит в исследовании японской традиции обустройства садово-парковой территории в современных городах и выявлении объективных подходов к определению ее ландшафтно-пространственных и художественных элементов с учетом конкретных разновидностей на примере парка Киото в Киеве.

Практическое значение. Научное исследование истории, традиций и видов формирования японского парка/сада в современном городе могут быть использованы в архитектурно-пространственных ландшафтных решениях по созданию конкретных образцов с выразительными художественными особенностями.

Ключевые слова: *садово-парковое искусство; японская традиционная культура; аутентичность; ландшафт; дизайн; парк Киото в Киеве.*

ІНФОРМАЦІЯ
ПРО АВТОРІВ:

Михайлова Рада Дмитрівна, д-р мистецтв., професор, професор кафедри дизайну інтер'єру і меблів, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0002-7264-0205, **e-mail:** radami1818@gmail.com

Вишневська Олена Вячеславівна, доцент кафедри дизайну інтер'єру і меблів, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0002-8579-6778, **e-mail:** elvishas1010@gmail.com

Ясько Сергій Володимирович, магістр, кафедра дизайну інтер'єру і меблів, Київський національний університет технологій та дизайну, ORCID 0000-0002-4668-0369, **e-mail:** serhiiyask16@gmail.com

Цитування за ДСТУ: Михайлова Р. Д., Вишневська О. В., Ясько С. В. Традиції японського садово-паркового мистецтва в умовах сучасного міста (на прикладі Києва). *Art and design*. 2020. №4(12). С. 149–159.

[https://doi.org/
10.30857/2617-
0272.2020.4.12](https://doi.org/10.30857/2617-0272.2020.4.12)

Citation APA: Mykhailova, R.D., Vyshnevskaya, O.V., Yasko, S.V. (2020) Traditions of Japanese Garden and Park Art in the Conditions of the Modern City (on the Example of Kyiv). *Art and design*. 4(12). 149–159.